

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Елисавета Калинова —
доцент по Международно право и международни отношения
в Юридическия факултет на ВСУ “Черноризец Храбър”,
член на научно жури за провеждане на защита
на дисертационен труд на **Ясин Абу-Иед** на тема:
„Апелация на решенията на Спортния арбитражен съд“
за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“**
по професионално направление **3.6. Право**,
докторска програма **“Международно право и международни отношения”**,
научен ръководител: проф. д-р Емил Константинов

1. Кратки данни за автора и процедурата:

Г-н Ясин Абу-Иед е завършил магистърска степен по право през 1998 г. в Швейцария. От 1999 г. е юрисконсулт към Консулството на Гамбия в Цюрих, а от 2010 г. е консул на Република Гамбия в Швейцария. Видно от приложените документи г-н Абу-Иед разполага с дългогодишен юридически и експертен опит, което предполага широка подготовка и научно-практически подход в изследователската работа.

Зачислен е за докторант на самостоятелна подготовка във Варненския свободен университет “Черноризец Храбър” (ВСУ) през 2019 г. в докторска програма „Международно право и международни отношения” към Юридическия

факултет, с научен ръководител проф. д-р Емил Константинов. Като докторант е изпълнил всички дейности, предвидени по индивидуалния му план.

В съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), правилника за неговото прилагане и вътрешната Наредба № 12 на ВСУ за придобиване на образователна и научна степен “доктор” и научна степен “доктор на науките” е открита процедура по защита на дисертационния труд пред научно жури, назначено със заповед № 233/18.04.2023 г. на Ректора на ВСУ проф. д-р Петър Христов, по професионално направление 3.6 Право, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

2. Общо описание на дисертационния труд:

Г-н Абу-Иед представя своя дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право, научна специалност “Международно право и международни отношения”, на тема: „Апелация на решенията на Спортния арбитражен съд“, разработен в обем от 220 страници и автореферат към него.

Дисертационният труд включва 207 страници текст с 543 бележки под линия, придружен от таблици с използваните съкращения и латински термини и списък на проучените източници — литература основно на английски, френски и немски език и интернет ресурси.

Изложението е разпределено в пет глави, като последната по същество представлява заключение и съдържа изводите и предложенията на автора. В структурно отношение прави впечатление, че текстът е несъразмерно разпределен в петте глави, така глава първа съдържа 3 параграфа, глава втора 17 параграфа (с множество подпараграфи), глава трета 2 параграфа (и подпараграфи), глава четвърта и глава пета са съвсем кратки. Но трябва да се отбележи, че в увода авторът обосновава обема на втора глава с ключовото

значение, което има тя в дисертационното изследване. Детайлната систематизация на отделните разглеждани въпроси в съдържанието и подходът в края на параграфите и главите да се извежда резюме или обобщение на обхванатата материя допринасят за прегледността на работата.

Избраната тема на дисертационния труд е актуална и с подчертан интердисциплинарен характер. Предмет на изследването са процедурните правила за обжалване на решенията на Спортния арбитражен съд със седалище в Швейцария (САС). Акцентите, които поставя представения труд са без съмнение от значение за развитието на спортното право (*lex sportiva*) в международен план.

Във въведението (уводна част) авторът посочва своите изследователски цели и задачи и използваната методология, като мотивира избора си със сериозното икономическо значение на резултатите и постиженията в съвременния спорт от една страна и съществуващата необходимост от адекватна правна защита за спортистите, клубовете и спортните организации, от друга.

Целта на изследването е да се разкрият процесуалните недостатъци и да се направят предложения за подобряване на процедурните правила за Спортния арбитражен съд, като проучването следва логиката на основанията за обжалване на решенията на САС, съгласно член 190 от Федералния кодекс за международно частно право на Швейцария.

Изследователските задачи са ясно дефинирани — да се предложат реформи за усъвършенстване на уредбата като:

- се проучи разликата между процесуалното право на Спортния арбитражен съд и практиката на Върховния съд на Швейцария;
- се разбере ефективността и въздействието на дейността на Спортния арбитражен съд;
- се определи дали правната уредба служи на нуждите на спортистите и на спортните асоциации;
- се направят предложения за подобряване на процесуалните правила чрез конкретни формулировки и предложения.

Първа глава е посветена на „Историята на Спортния арбитражен съд” и проследява пътя към „Световен спортен съд“, разглежда произхода и развитието на Спортния арбитражен съд в периода 1982-2020 г. и държавния контрол на арбитражите. Разглеждат се целите и съображенията за създаването на такъв съд, който гъвкаво, евтино и ефективно да разрешава международни спорове, свързани с професионалния спорт, както и промените в структурата на съда, за да отговаря на измененията в правилата и нарастващата интензивност на дейността му.

Глава втора „Апелация на решенията на Спортния арбитражен съд в Швейцария” съдържа 17 раздела (всеки с множество подраздели), обхващащи въпросите за: констатацията на арбитражно решение, процедура, решение по действие за анулиране и неговия ефект, процесуални правила на арбитражното производство, неправилно определяне на юрисдикция, граници на юрисдикцията на CAS, контрол върху съдържанието на арбитражното споразумение, спорни въпроси, които не са били представени на арбитражния съд, или правни искове са оставени без решение, нарушаване на принципа за равенство на страните и правото на изслушване, нарушаване на основни принципи на правото, възможност за правно изключение и т.н.

По същество глава втора носи основната тежест на изследването като авторът си поставя нелеката задача да представи една цялостна картина на съществуващата проблематика. Изследва се въпросът за несъответствието между съществуващия стандарт на процесуалното производство на Арбитражния съд и приложимите общи правила за процесуално производство на член 190 от Швейцарския федерален кодекс за международното частно право (КМЧП).

Авторът разглежда концепциите за избягване на “по-благосклонна към ищеца юрисдикция” и гарантирането на “равно третиране” на всички участници в спорта за високи постижения. Изследвани са правни положения, свързани с проблема за т.нар. “всеобхватни клаузи”, въпросът за доброволността на арбитражното споразумение, относно публичното изслушване в процеса, проблеми, свързани със свободата на договаряне, правото на избор на независим арбитър, въпросът за легитимността на отказа от обжалване, концепцията за

“обществен ред” в спортното право, принципите за “справедлив процес”, осигуряване на правна помощ, доверие в защитата, недискриминация и т.н.

Подробно са разгледани основанията за оспорване, които могат да бъдат представени срещу арбитража в хода на производството. Авторът анализира различните проблематични аспекти, преценява критично статуквото и внимателно формулира своите изводи. Някои от тях са свързани със спорни положения като въпросът за независимостта на САС от Международния олимпийски комитет (МОК), проблемът със затворения списък на арбитрите, въпросът за независимостта на арбитрите и т.н. Други разсъждения на автора са по принципни въпроси като този за доброволността на процеса и “наложения арбитраж”, защитата на личната професионална свобода, както и свързани с противоречива практика като обвързването или не на арбитражните съдилища с разпоредбите на Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), влиянието на практиката на Европейския съд по правата на човека в Страсбург (ЕСПЧ), съмнения относно прилагането на принципа за върховенството на закона в някои от процедурите на САС и други.

Следва да се отбележат съображенията на автора, че доколкото арбитражът в областта на спорта не се окачествява като напълно доброволен (дори се определя като “наложен” арбитраж и “диктувана” от асоциациите процедура), интересите на спортистите трябва да бъдат защитени като се гарантира независимостта на арбитрите, както и критичните бележки на автора към ограниченията на “затворения списък на арбитрите” (с. 61-64).

Като решение на въпроса за независимостта на арбитрите се предлага въвеждането на правила, задаващи определен стандарт за независимост, който да предотврати опасността от конфликт на интереси, пораждаща се поради ограничения брой арбитри и нарастващия брой на производства пред САС. Предлага се създаването на “Директива на САС, определяща независимостта” като полезна превантивна мярка за идентифициране на възможни конфликти на интереси по време на процесуалното производство. (с. 62)

Също прави впечатление авторската позиция при анализа на процедурата за избор на председател на Арбитражния съд и предложенията за усъвършенстване

на правилата, които се правят в тази насока, съотносими към дискуссионни въпроси за необходимостта от по-високи изисквания относно независимостта на председателя, както и въвеждането на специален списък на председателите и на предварителен план за разпределение на работата (с. 64-67).

Относно влиянието на практиката на ЕСПЧ може да бъде подкрепено становището на автора, че държавните юрисдикции трябва да гарантират, че основните ценности на ЕКПЧ също така се спазват и при арбитражните производства, макар и да се отнасят към тях индиректно, както Федералния върховен съд предоставя механизъм за прилагането на ЕКПЧ към арбитража. (с. 89-90)

Авторът анализира от гледна точка на спазването на основни процесуални принципи и някои спорни моменти, свързани с арбитражните споразумения в спортното право: т. нар. “наложен арбитраж”, балансът на интереси, предварително договореният отказ от обжалване, т. нар. “всеобхватни клаузи” и т.н. Тази специфична проблематика е разгледана в светлината на прилагането на Нюйоркската конвенция за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения от 1958 г.

Същевременно авторът отбелязва и предимствата на спортния арбитраж с оглед на неговата специализация, по-голяма професионална компетентност и по-кратка продължителност на производството. Стига до съждението, че разрешаването на конфликти чрез САС е също така и в интерес на спортистите, въпреки че те могат да предпочетат и държавните съдилища. Балансирането на интересите на спортистите и спортните асоциации се явява ключов момент за постигане целите на арбитражното производство.

Глава трета разглежда възможността за преразглеждане на арбитражни решения като процедура и основания за ревизия. Последващ преглед на решението на САС и на обжалването може да бъде направен в рамките на десетгодишен срок. Авторът прави кратък преглед на преразглеждането като извънредно средство за правна защита, което позволява повторен процес като отбелязва, че недостатъците са същите както при обжалването.

Глава четвърта е посветена на други средства за правна защита — иск за обявяване на недействителност на арбитражното решение и обяснение и коригиране на арбитражни решения.

Глава пета представлява заключение, в което авторът прави своите изводи за състоянието на практика и належащите промени. Извежда своето обобщение и предложенията си в седем точки, които са ясно формулирани и отразяват визията на автора за развитието на САС, изкристализирала в процеса на работа по изследваната тема и убедително защитена с аргументи в същинската част на дисертацията. На първо място е посочено, че спортният арбитражен съд е основна институция за съвременния международен състезателен спорт, която осигурява еднакво тълкуване на законодателството. Прибягването до различни национални юрисдикции би поставило под риск от непоследователно тълкуване и прилагане спортното право поради особеностите на различните правни системи, което не би било в интерес на спортистите и спортните организации. Следват конструктивни предложения на автора за правното развитие на САС. Заключителният му апел е за реформи, които да оправдаят репутацията на Спортния арбитражен съд като „световен спортен съд” и посредством които да се организира по такъв начин неговата работа, че процесуалното производство да отговаря на изискванията за върховенство на закона.

3. Оценка и научни приноси:

Трудът е с подчертана научно-практическа насоченост, показва дълбоко познаване на разглежданата материя от страна на автора и категорично защитени позиции. Трудът представя специфична и актуална тематика, интересна както в международен план, така и за правната сфера у нас, съчетана със световната популярност на спорта и негово голямо влияние в много отношения в нашето съвремие.

Дисертационният труд отговаря на изискванията за оригиналност и пълнота на разглежданата тема. Прави впечатление ясният стил на изложението и стремежът да се обхванат в цялост аспектите на всеки разглеждан въпрос.

Авторефератът отразява точно основните моменти от изследването. Представени са три публикации по темата на дисертацията в електронно издание на ВСУ.

Като приносни моменти могат да се посочат теоретичните разсъждения на автора относно:

- гарантиране прилагането на принципа за върховенството на закона (с. 29-30)
- гарантиране на справедлив процес (с. 131)
- съответствие с разпоредбите на ЕКПЧ - чл. 6(1) (с. 37-38)
- защита правото на лична и професионална свобода (с. 147)
- защита на обществения ред и морално-етичните норми (с. 140-141, 145-146)
- прилагане на принципа “да не бъдеш съден два пъти за една и също дело” (с. 133-134)
- избягването на “наложен” арбитраж (с. 95-96)
- въвеждането на по-строг стандарт за независимостта на арбитражите (с.58-59)
- въвеждането на по-високи изисквания при избора на председател на Арбитражния съд (с. 62-63) и други.

Като научно-приложни приноси могат да бъдат отбелязани предложенията на автора за усъвършенстване на процедурните правила на САС, сред които по отношение на:

- създаването на Директива на САС за определяне на независимостта (с. 62)
- промяна на правилата при избора на председател на Арбитражния съд, въвеждането на списък с председатели и предварителен план за работа (с. 62-64)
- отворен списък на арбитражите, който да даде по-голяма възможност за избор (с. 50-51)
- публичност на процеса (с.117-118)
- ревизиране на отказа от оспорване на арбитражното решение (с. 94) и други.

Освен посочените силни страни, могат да бъдат направени и някои препоръки по отношение на прецизиране при структурирането на работата и открояването в текста на предлаганите реформи, като тези бележки не намаляват достоинства на разработения труд.

В заключение, представеното дисертационно изследване притежава качества и е посветено на тема, която е нова и неразработена в българската правна литература. Темата е от голяма практическа важност и засяга значителни интереси в областта на спорта, като същевременно запълва една празнота в разработките в областта на международното спортно право. Бъдещо публикуване на изследването би обогатило юридическата литература и би било полезно, както за научните търсения на други изследователи, така и за представителите на практиката.

Считам, че трудът на г-н Ясин Абу-Иед отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и вътрешната уредба на ВСУ и показва теоретичната подготовка на автора в областта на правото и способността му да провежда самостоятелни научни изследвания.

Въз основа на изложеното давам положителна оценка на дисертационния труд на тема “Апелация на решенията на Спортния арбитражен съд” и предлагам да се присъди на г-н Ясин Абу-Иед образователната и научна степен „доктор”.

Варна, 31.05.2023 г.

Изготвила,
доц. д-р Е. Калинова